

Kerk en Israël en Gaza

Notitie besproken in de kerkenraad van de Evangelisch-Lutherse Gemeente van Ede, 4 september 2025

Inleiding

De positie waarin de Gazanen zijn gebracht houdt gemeenteleden inclusief kerkenraadsleden bezig. Vanuit de gemeente wordt gevraagd naar een 'standpunt' en gewezen op diverse landelijke acties in kerkelijk verband. Wat doet onze gemeente, wat doet de landelijke lutherse kerk? Tegelijk valt er zowel binnen de kerkenraad als binnen de gemeente de opvatting te beluisteren dat we deze politieke zaken beter aan ons voorbij kunnen laten gaan, omdat ze niet-kerkelijk zijn, een vertekend beeld geven of verdeeldheid brengen.

Deze verschillen zien we terug in de vieringen. De ene voorganger negeert het thema in de voorbeden, de ander kiest voor zeer neutrale bewoordingen, een derde kiest partij. Pakweg sinds het begin van de zomer wordt het onderwerp in gebeden en in de preek explicieter ter sprake gebracht, waarbij te merken is dat er naar zorgvuldigheid wordt gezocht.

In de gemeente horen we mensen die er soms tegenop zien naar de kerk te gaan, eerst omdat er niet ronduit voor Gaza wordt gebeden ('als de kerk het niet kan, wie dan wel'), nu soms ook omdat het veelal wel gebeurt.

De eredienst is dan ook de plek waar we het meest vanzelfsprekend iets kunnen doen als gemeente. Het is onze eerste taak om de woorden te vinden die recht doen aan de zaak, biddend en zingend.

Voorbede hoort mede tot de taak van de diakenen. Daarom hebben we gekeken of we gezamenlijk konden komen tot een voorbedetekst die een rol kan spelen op 'vredeszondag' (21 september) en met regelmaat daarna. Een gebed dat afhankelijk van de situatie door de predikant, door een diaken of andere ambtsdrager of eventueel door de gastpredikant uitgesproken wordt. Voorbede door een jongere of door een ander gemeentelid kan ook. Een tekst die we kunnen publiceren op de site en in het kerkblad, als gebed dat we met z'n allen bidden. Niet om het muurvast te leggen, maar om in ieder geval in de eredienst te doen wat we kunnen doen.

Bestaande teksten van de internationale lutherse kerk kunnen ons hierbij helpen. Gekozen is voor de vertaalde en licht aangepaste tekst van een gebed dat ons wordt aangereikt door de Lutherse Europese Commissie voor de Kerk en het Joodse Volk (LECCJ). Zie daarvoor op <https://www.elg-edel.nl>.

Onderstaande overwegingen hebben in het gesprek in de kerkenraad een rol gespeeld.

Overwegingen

- Omdat het christendom geworteld is in het jodendom en omdat het 'Nieuwe' Testament geworteld is in het 'Oude' Testament, heeft de Protestantse (destijds Nederlands-Hervormde) Kerk destijds uitgesproken dat we 'onopgeefbaar verbonden' zijn met Israël. Die verbondenheid gaat in de eerste plaats om het jodendom, maar het raakt ook het volk en zelfs de staat Israël. De verbondenheid is onopgeefbaar, want in de jaren '40-'45 was deze verbondenheid heel slecht zichtbaar, met catastrofale gevolgen.
- Dat zorgt ervoor dat het doen en laten van Israël principieel ook de kerk aangaat. Deze keer dus niet alleen omdat we allemaal in Gods wereld leven, maar vooral omdat we ons onopgeefbaar verbonden weten. Israël is ons familielid, tegenover wie wij als Europeanen ook nog eens in de schuld staan ('nooit meer').
- De kerk is op dit moment machteloos vanwege de tegenstellingen binnen de kerk. Er zijn verschillende groepen, met onderlinge overlap:
 - Zij die door de schuld ten opzichte van Israël geen ruimte zien om kritisch te zijn: wie zijn wij om iets te zeggen?
 - Zij die de Bijbel letterlijk lezen en Israël zien als eerste stap op weg naar de eindtijd en daarom kritiek op Israël zien als kritiek op het heilshandelen van God. Dit heeft tot gevolg dat recht wordt gepraat wat er aan kritische informatie over het handelen van Israël naar buiten komt. Er is veel aandacht voor manipulatie van de media door Hamas. En veel accent op het kwaad van Hamas. Bekende vertegenwoordigers hiervan zitten bij Christenen voor Israël.
 - Een derde stroming wil vasthouden aan de verbondenheid met Israël, maar maakt onderscheid tussen de staat Israël en het Joodse volk. Dit geeft ruimte voor een kritische houding als 'critical friend'.
 - Tenslotte de kritische houding tegenover Israël, omdat er geen bijzondere plek wordt toegekend aan Israël in het geloof: het Oude Testament is verleden tijd.
- De Hebreeuwse schrijver David Grossman, die zelf een zoon in Libanon verloor, riep de wereld op om 'goede vrienden' van Israël te zijn en Israël tegen de eigen wraak en agressie te beschermen. Dat is dus de optie 'critical friend'.
- Als je 'critical friend' bent, ben je je ook bewust van je gezamenlijke geschiedenis, positief (christendom geworteld in het jodendom) en negatief (onze Europese schuld).

Verder

- Toen onder leiding van premier Begin rond 1980 vormen van kritiek op de staat Israël steeds vaker als antisemitisme werden aangemerkt, kwamen veel

Israëlische en internationale joden daar heftig tegen in verzet: zij zagen het als een retorische truc die tegen joodse waarden ingaat en onrechtmatige agressie zou gaan legitimeren. De redenering: 'kritiek op Israël = antisemitisme' heeft zich echter doorgezet.

- Israël is voor een deel een sterk getraumatiseerd volk: veel mensen hebben één, twee of drie generaties terug grote delen van hun familie verloren, terwijl de overlevenden van die generatie ook in concentratiekamp en onderduik onmenselijke zaken hebben meegemaakt. Dat werkt door, ook in de manier van gestalte geven aan de staat Israël.
- De Gazanen en de Palestijnen die in Israël wonen en woonden zijn natuurlijk niet verantwoordelijk voor wat er in de Tweede Wereldoorlog gebeurd is. Wel zijn ze door het Westen en Israël tot zondebok geworden voor wat er gebeurd is, zo lijkt het.
- Hamas gijzelt Israëli's én het eigen volk; Israël ziet reden om het Gazaanse volk te gijzelen en in mindere mate de Palestijnen op de Westoever.
- Israël heeft in Netanyahu geen goede 'koning'. Ook al haalt hij geweldsteksten uit de Schrift aan, je kunt moeilijk volhouden dat hij 'doet wat goed is in de ogen van de Heer'.

Uitwerking

Het gebed met toelichting op <https://www.elg-edo.nl>.